

literatura
ESTEVE PLANTADA

Comissari de l'Any Perucho, crític literari i articulista a 'La Vanguardia', escriptor i periodista cultural de llarga trajectòria, Julià Guillamon publica 'Les cuques', un llibre de disseny acuradíssim —imatge de coberta de l'autor i desplegable interior a tot color— format per tres estius on ressona el desig de muntanya, el cinema viscut, els records de mar i el temps que mai té compassió de res, ni de ningú.

Les cuques reals i metafòriques de Guillamon

Les cuques
JULIÀ GUILLAMON

Anagrama
Barcelona, 2020
156 pàgines

Dámaso Alonso ho descrivia així a *Hijos de la ira*: “Cuando me duelen los insectos por toda el alma, / con tantas patas, con tantos ojos, / con tantos mundos de mi vida.” I així resta a *Les cuques* (Anagrama, 2020), el darrer llibre de Julià Guillamon (Barcelona, 1962), com a pòrtic que encapçala un cicle de tres estius. Amb insectes que esdevenen molt més que un simple símbol, amb el llenguatge precís en les funcions d'amfitrió, en una obra difícilment emmarcable en un gènere, que té part de novel·la, també d'història natural, de símbols en acció i metàfora, de trajecte i d'acompanyament en la cura.

Seixanta capítols encapçalats per una cuca, des de “L'escarabat rinoceront” primer a la darrera “Rosalia alpina”, passant per “L'escanyapolls”, “La blaveta de la font”, “Les aranyes tigre”, “Les papallones d'hivern” (que n'és el títol de la traducció castellana, *Mariposas de invierno y otras historias de la naturaleza*, apareguda a Círculo Tiza) o, fins i tot, “Gregor Samsa”. Ple de detalls que cal observar amb lupa, de connexions i d'anades i vingudes, a *Les cuques* hi trobem un autor conscient del joc —i del valor— de l'estructura narrativa.

“Tinc una guerra contra l'encasellament i el que més valoro ara és l'estructura”, explica l'autor de *Les ciutats interrompudes* i *El barri de la Plata*. “El joc estructural de *Les cuques* és, aparentment, senzill, però amb èxits com el de la segona part, amb una norma senzilla que em vaig imposar: mai no poden passar dues històries seguides al mateix lloc; si van seguides, no poden ser de la mateixa època; i no puc repetir un escenari o un mateix personatge amb la mateixa edat”, explica. “Això fa de *Les cuques* un llibre sobre el temps i no sobre el pas del temps”.

La presència d'un temps que no és lineal, amb una història desmuntada que el lector ha d'anar construint a partir de la seqüència temporal en tres espais (Arbúcies, Llançà i Barcelona), i amb tres personatges principals, un pare, una mare i un fill. “Si fos lineal, el llibre no tindria la meitat de gràcia. El temps, i no el ‘pas del temps’, és el factor principal”. Res de nostàlgia i melancolia. “El temps de les persones és lineal i el de la natura és circular. Però allora, la parella protagonista intenta sincronitzar-se amb la natura, mentre ella s'està curant d'un vessament cerebral”.

cinema

'Border' ens presenta una agent de duanes amb un instint i olfacte prodigiosos per detectar malfactors

televisió

'The boys' és una sèrie d'Amazon Prime que presenta uns superherois execrables que abusen dels seus poders

“Quan la meva dona va tenir el vessament ens vam trobar que era el primer any que passàvem un estiu a Barcelona”. El xoc de prendre'n consciència “va ser molt fort, i d'aquí en neix la idea de fer uns articles parlant de les cuques i del que jo recordava de l'estiu. Però en realitat parlen de com de malament estàvem nosaltres”. I apareix, de sobte, l'escarabat rinoceront, que estava fet pols i no podia volar, però que és, també, “un dels animals més valents, que cap altre no pot moure, com fa ell, el seu pes en pedra”. Com si fos l'autor mateix.

Tres estius i una recuperació

La vivència, com una manera de fer literatura i de viure. I també d'observar, molt més enllà de la simple descripció freda. *Les cuques* és ple de símbols, una lectura metafòrica que traça un correlat altament efectiu entre fets, personatges i emocions. “Ho he vist després. Quan ho escrivia, no me n'adonava. Tot el tema simbòlic m'interessa molt, em ve de quan estudiava filologia i tenia de professor en Carles Miralles, que ens ho va ensenyar molt bé. Amb el temps, m'ha anat sortint més del que pensava, fins al punt que ara, cada vegada que faig servir una cosa, té un significat simbòlic”.

El llibre es divideix en tres parts, corresponents a tres estius consecutius que van de la mà de la recuperació de la seva parella, “una de les línies melòdiques del llibre, però no l'única”. A la primera, quan tot just fa sis mesos de la malaltia, els protagonistes són els insectes; a la segona, més de vivència, ho és la gent que hi ha al voltant del món dels insectes “i que també són insectes, com la gent de l'hostal i la platja”, i a la tercera, molt més introspectiva, els protagonistes són “aquestes criatures de ficció que fan de nosaltres”, subratlla.

“El primer any és com un bestiari. Les cuques són el que domina, però també hi som nosaltres, aquests protagonistes que s'assemblen a mi i la meva parella, però les cuques són el més important.

Julia Guillamon

El segon any, és un any de retrobament amb la natura; puc començar a fer alguna excursió, torno al Montseny”. Amb un to més lluminós —el vitalisme s'imposa al dolor—, la transformació familiar succeeix mentre s'imposa a la impossibilitat de la malaltia, a la por i a la mort.”

“El segon estiu té una llum una mica irreal i també té aquesta cosa del món meravellós del passat i del present dels personatges”. La tercera part, però, és més introspectiva. “L'estiu arriba quan han d'operar la Cris d'un problema de calcificació en un maluc. I havíem dipositat una gran esperança en aquesta operació, perquè ens pensàvem que li

permetria tornar a caminar”. Però el retorn a la muntanya, plegats i caminant, no arriba. “Els dos som en el mateix vaixell, en el nostre cas la desgràcia ens ha unit més. El llibre té una part terapèutica, tot i que no és el més important”.

Un dramatisme, viu i cert, que fa que el llibre sigui molt intens i gens indulgent, amb la força de la vida que avança, malgrat tot. Amb un talent precís pel llenguatge i allò dit, i amb la vocació d'observar, ser i integrar-se en una natura que ens parla, massa fidelment, de nosaltres.

@eplantada